

Landbruks- og matdepartementet.
Postboks 8140, Dep.
0033 OSLO

13.02.2008

Norsk Atferdsgruppe for selskapsdyr

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr (NAS) er en organisasjon som jobber med atferd, atferdsproblemer, dyrevelferd og relasjoner mellom selskapsdyr og menneske. Med selskapsdyr menes hest, hund, katt og smådyr.

NAS ønsker å stimulere til tverrfaglig samarbeid mellom biologi, psykologi, veterinærfag og andre relevante fagområder.

Ny lov om dyrevelferd – høringsuttalelse fra Norsk Atferdsgruppe for selskapsdyr (NAS)

Generelt

Vi vil først og fremst uttrykke en glede over navnebyttet til dyrevelferdsloven kontra dyrevernsloven. Utkastet til ny lov om dyrevelferd er i godt i samsvar med hovedprinsippene i Stortingsmelding nr. 12 om dyrehold og dyrevelferd (2002-2003). Lovutkastet og kommentarene til lovparagrafene bygger i stor grad på nyere vitenskapelig kunnskap og innsikt. Dette er positivt.

De viktigste innspillene fra NAS er knyttet til **§ 6, 9, 23 og 25**. For paragrafer vi ikke kommenterer støtter vi formuleringen og anbefaler at denne holdes uendret.

§ 1. Formål

Formålsformuleringen er grei. Det er likevel nødvendig å klargjøre noe omkring begrepet dyrevelferd.

Viser til definisjon utviklet av UMBs Forskergruppe etologi og husdyrmiljø i 2004:
”*Dyrevelferd er individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø*”

Dyrevelferd har altså med hvordan det individuelle dyret har det. *Dyrevern* har med hva mennesker gjør for å ivareta god dyrevelferd. Disse begrepene er helt forskjellige og overlapper ikke. Denne begrepsklargjøringen kan påvirke hvilke implikasjoner det har for praksis fra myndighetenes side, rettspraksis osv.

På side 66 lyder det ”*Hva som er god dyrevelferd etter loven, vil bero på en avveining mellom hensynet til dyrenes behov og opplevelser på den ene siden, og bruksinteressen i form av næring, hobby, rekreasjon m.m. på den andre.*” Dette er galt. Dyrevelferd har med dyrets situasjon å gjøre. Avveiningen har med *dyrevern* å gjøre, dvs. hvor går grensen for hva en kan tillate ifht. dyrehold.

Bruk av dyrevelferdsloven krever at vurderinger og anbefalinger baseres på et tilstrekkelig faglig faktagrunnlag. En bør være forsiktig med å vektlegge allmenne oppfatninger i samfunnet der fakta mangler. I stedet bør Mattilsynet i slike tilfeller etterspørre vitenskapelige prosjekter eller utredninger.

Det er viktig å presisere at dyrehelse og dyrevelferd ikke er det samme, men hvis dårlig helse fører til at dyret lider, vil også dyrevelferden være dårlig.

I beskrivelsen på side 17 står det at ”ved fokus på dyrets mestringssevne vil det være nærliggende å studere fysiologiske parameter, mens fokus på dyrenes behov gjør det naturlig å studere atferd”. Atferd er imidlertid et viktig uttrykk også for mestringssevnen, og det er ikke så stor forskjell på de ulike tilnærmingene som en kan få inntrykk av i teksten.

Loven bør også oppfordre til en bevissthet rundt dyrs egenverdi for dyr som ikke omfattes av loven.

§ 2. Virkeområde

Paragrafen bør presisere hvilke mennesker loven omfatter, og definere begrepet *dyreholder*.

I loven refereres til dyreholder uten at det er definert hvem det er. Det er ikke angitt hvordan man skal bestemme hvem som er ansvarlig for dyrene.

Vi er bekymret over at manglende eller ufullstendige definisjoner av dyreholder kan skape smutthull. Disse kan være vanskelig å oppdage for gruppen som jobber med utkastet til loven, fordi de ikke har mulighet til å tenke seg alle eventualiteter.

§ 3. Generelt

Siste setning i paragrafen bør endres til (tillegg i kursiv): ”Det skal tas hensyn til dyrs fysiske og mentale behov ut fra deres egenart, *individuelle erfaringer* og dyrs evne til å ha positive og negative opplevelser.” Dyrs behov omfatter både artsspesifikke behov og individuelle behov som oppstår på bakgrunn av erfaringer. Selv om individuelle behov er nevnt i § 22 (dyrs levemiljø), bør det også nevnes her, da individuelle behov ikke bare berører miljøet, men også stell og andre aspekter ved dyrs atferd.

Formuleringen *naturlig atferd* flere steder i lovforslaget bør tilføres ”*og/eller atferd individet er motivert for*”, for å presisere at atferden hos individet er motivert ut fra individuelle erfaringer i tillegg til genetiske predisposisjoner. Det sentrale er ikke bare hva som er naturlig for arten, men hva en må anta det enkelte individet er motivert for.

§ 4. Hjelpelik

Dette er en ny og viktig paragraf. Det er vesentlig å klargjøre ansvar, hvor man skal henvende seg dersom man kommer over et skadet dyr, (både vilt eller husdyr), samt de økonomiske aspektene ved eventuell behandling som igangsettes. Hvem dekker hva? Dette er for dårlig opplyst generelt i samfunnet og mennesker som kommer over skadde dyr blir ofte stående i villrede. Det må presiseres bedre hvilket ansvar myndighetene har i forhold til hjelpeplikten til den enkelte.

Det er videre viktig at bilister som påkjører dyr ikke risikerer å måtte betale for avliving, da dette vil kunne bevirke at disse i mindre grad varsler Politi/Viltnemnda om påkjørselen.

§ 5. Varsling

I lovforslaget står det ”grunn til å tro at dyr blir utsatt...”. Dette angis bare i presens. Fortid og fremtid må også med. Eksempelvis kjennskap til planlegging av en hanekamp/hundekamp. Eller kjennskap til en lignende situasjon som er avsluttet. F.eks filmopptak av hundekamp.

NAS mener også at man bør få varslingsplikt for dyr som antas å være kommet bort fra eier og som ikke vil kunne ha god dyrevelferd på egenhånd.

Det bør ellers presiseres hvem som har det ultimate ansvaret for forvillede og ville dyr.

Det bør også komme frem hva som anses som et større antall.

§ 6. Kompetanse og ansvar

Kompetanseparagrafen er et stort steg i riktig retning. Den er vesentlig for at dyrevelferd kan ivaretas i praktisk dyrehold, både når det gjelder produksjonsdyr og sports- og familiedyr.

Vi skulle gjerne sett *en bedre presisering i lovteksten av hvem som omfattes*. Det er presisert i stortingsmeldingen at det skal skje en generell profesjonalisering. Dette skal i følge stortingsmeldingen gjelde ikke bare de som håndterer dyr direkte, men også som gir råd, behandlingsveiledning, undervisning osv.

Under denne paragrafen vil det også være i tråd med lovens formål å kreve kompetanse av atferdskonsulenter og instruktører på hundeskoler. Kompetansekravet må også gjelde personell i dyrevernavaltning, herunder Dyrevernsnemndene. Zoologiske foretninger, oppdrettere og andre bør også omfattes av kompetansekravet, samt kunne sikre at det finnes tilstrekkelig kompetanse hos eventuelle kjøpere.

Det er i første setning antydning at dyreholder skal sørge for kompetent ”personell”. Med en slik formulering har man nærmest utelukket alle som ikke driver erhvervsmessig med dyr. Personell signaliserer at dette er innen en bedrift. Kravet bør, i tråd med Stortingsmeldingens intensjoner, omfatte alle som har dyr i sin besittelse. Det er viktig å klargjøre at dette kravet også gjelder eiere av *selskapsdyr*.

Kompetansekravet bør muligens beskrives nærmere i forskriften. Mattilsynet bør også godkjenne kompetanseutviklingsopplegg, herunder undervisningsmateriale, for eiere av sports- og familiedyr på linje med eiere av produksjonsdyr.

Setningen ”Foresatt skal ikke la barn under 16 år ha et selvstendig ansvar for dyr.” bør gjøre det tydelig at personer under 16 år heller ikke kan anskaffe seg dyr. Det vil gjøre det ulovlig for barn under 16 år å for eksempel kjøpe dyr i zoologiske forretninger og legger ansvar på dyreselgerne og ikke bare barnas foresatte.

Et alternativ er:

”Personer under 16 år kan ikke kjøpe, overta, eller ha selvstendig ansvar for dyr”

§ 9. Medisinsk og kirurgisk behandling, samt atferdsmodifiserende tiltak for atferdsproblemer

Vi foreslår at denne paragrafen utvides til å omfatte *atferdsmedisin*, både medikamentelle og atferdsmodifiserende tiltak for å behandle atferdsproblemer. Aggresjon, frykt, angst, atferdsstereotypier, andre tvangsnevroser og fobier kan være spesielt problematisk for dyrene og deres velferd.

Atferdsproblemer står for en svært stor andel av alle avliveringer (ca. 25 % hos hund og katt, og delvis årsak i 49 % av hundeavliveringer i Danmark). Opptil 35 % av løpshestene viser atferdsproblemer (St.meld. nr. 12). Feil eller manglende diagnose eller behandling forverrer dyrets velferd og øker sjansen for avlivering. Medisinering uten andre atferdsmodifiserende tiltak kan innebære rein symptombehandling og true dyrevelferden.

Behandling for atferdsproblemer må anses som svært inngripende for dyret og vil ha en stor innvirkning på dyrevelferden. Bruk av straff er svært vanskelig å utføre på en måte som ikke gir mentale følgeskader på dyret, og må unngås i størst mulig grad. Det er derfor svært viktig at atferdsmodifikasjon gis på en betryggende måte av kompetent personell.

NAS foreslår at § 9 gis ny tittel: ”**Medisinsk og kirurgisk behandling, samt atferdsmodifiserende tiltak mot atferdsproblemer**”. Vi foreslår tilsvarende tilføyelse i første ledd i lovformuleringen:

”Medisinsk, kirurgisk og *atferdsmodifiserende* behandling skal utføres på en dyrevelferdsmessig .....

Vi foreslår et nytt 5. ledd: ”*Atferdsproblemer skal ikke behandles kun med medikamenter. Atferdsmodifiserende tiltak mot atferdsproblemer skal utføres av kompetente personer og baseres på anerkjente metoder, i størst mulig grad uten bruk av aversiver.*”

Forskriften må klargjøre når avlivering bør anbefales i stedet for langvarig og/eller omfattende medisinsk behandling av selskapsdyr, som kan gi lang rekonvalesensperiode med smerte,

ubehag eller mentale problemer. Det kan her være en konflikt mellom hensynet til eieren og hensynet til dyrets velferd.

§ 10. Merking av dyr

NAS oppfordrer til at det skal utarbeides forskrifter med påbud om merking av selskapsdyr, spesielt bør hund og katt prioriteres.

Merking av dyr er viktig for

- at dyr skal kunne returneres til sine eiere når det er bortkommen eller skadet
- å gjøre dyreholdet mer forpliktende for eier
- at dyreeier skal kunne stilles til ansvar, ved f.eks forlating av dyr i ferier
- å høyne terskelen for å slippe domestiserte dyr ut i miljøer de ikke er tilpasset
- å unngå unødvendige avlivinger av dyr
- å kunne drive forsvarlig avl, og unngå innavl
- å enklere å avgjøre dyrets opphav (oppdretter, rase), ved tvil
- å sikre dyrevelferden

§ 12. Avliving

Det bør ikke være mulighet for å gjøre unntak fra loven for rituell slakting som halal o.l Dette bør heller ikke være en politisk beslutning, da dette forbudet er helt sentralt for å opprettholde akseptabel dyrevelferd.

§ 13. Bruk av dyr i forsøk og undervisning

Det gis i lovforslaget unntak for å måtte søke om tillatelse for å holde dyr som skal brukes i undervisning i alminnelig hold og stell. NAS mener at dyrehold hvor dyrene primært brukes i undervisning også bør omfattes av regelverket. Spesielt gjelder dette at det ikke skal benyttes flere dyr enn nødvendig, og at dyrene skal belastes minst mulig.

Prinsippene Reduction (reduksjon), Replacement (erstatning) og Refinement (raffinering eller forbedring) bør spesielt gjelde for dyr som brukes i undervisning, med tanke på at undervisningsarenaen må være realistisk og ha spesielt stor vekt på dyrevelferd. Disse elevene er de som skal bli autoriteter innen dyrehold. De skal praktisere og rådgi om dyrehold og dyrevelferd senere, og vil være dem som legger grunnlaget for andres holdninger til dyrehold.

Tilsynsmyndigheten bør derfor følge opp nettopp disse dyreholdene ekstra grundig.

§ 14. Særskilte forbud

I ledd a) bør vold erstattes av "utsette dyr for sterke aversiver". Dette vil kunne omfatte slikt som drukning/nesten-drukning (anbefalt i hundebøker for at hunden skal slutte å grave i hagen), kvelning, henging, helle farlige kjemikalier på dyret, slag, spark, gjentatt pisking, bruk av harde gjenstander, sulting osv.

Vold referer til hva utøveren gjør og kan tolkes til å begrense seg til fysisk vold, mens aversiver referer til dyrets opplevelse av situasjonen. Sistnevnte passer bedre inn i begrepet "dyrevelferd".

§ 15. Bygninger, gjerder og andre mindre innredninger

Det bør her samtidig pålegges grunneier å fjerne eksisterende piggråd som dyr kan skade seg på.

§ 16. og 17. Merking, presentasjon, reklame og markedsføring og Sporbarhet

”Merking, presentasjon, reklame og markedsføring av produkter som stammer fra dyr, skal gi tilstrekkelig informasjon og ikke være egnet til å villede.”

”Kongen kan gi forskrifter om sporbarhet for dyr eller produkter fra dyr ut fra hensynet til dyrevelferd.”

Disse nye paragrafene er positive sett i sammenheng med den økende interesse og fokusering det er i samfunnet rundt dyrevelferd. Sannsynligvis vil forbrukernes valg av produkter i økende grad være påvirket av bevissthet til hvilken behandling dyrene har vært utsatt for, noe som igjen vil kunne ha sterk innflytelse på bl.a. driftsformer og dyrenes velferd.

§ 18. Omsetning m.v. av produkter fra dyr

Forskriften skal kunne forby import av produkter fra dyr som ikke er produsert på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, innen rammen av internasjonale avtaler. Dette er positivt og bør benyttes for å ”hindre import av dårlig dyrevelferd” der norske produkter ikke er konkurransedyktige som følge av bestemmelser i dyrevelferdsloven eller dens forskrifter.

§ 21. Generelle vilkår for hold av dyr

Paragrafen kan tolkes slik at det i hovedsak er dyret som må tilpasse seg miljøet og ikke også miljøet som må tilpasses dyret. For at et dyrehold skal skje på en dyrevelferdsmessig måte, må både dyret være i stand til å tilpasse seg miljøet, og miljøet være tilpasset dyret. Hvis ikke begge kriteriene oppfylles vil det true velferden til dyret.

Et alternativ er å tilføye:

”...og miljøet de tilbys er tilpasset dyrene på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.”

Hvis det er aktuelt å tillate hold av nye dyrearter, er det vesentlig at dette baseres på faglige utredninger relatert til artens biologi, fryktsomhet overfor mennesker og aktuelle behov.

§ 23. Tilsyn, stell og fôring

Dyreholder skal sikre at:

a) ...

b) ...

c) *dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter, predatorer og andre farer...*

Dette leddet bør brukes for å kunne regulere i hvilke områder husdyr ikke bør holdes på utmarksbeite av hensyn til dyras velferd, med mindre effektive vakttiltak kan gjennomføres med eller uten vokterhund.

d) ...

e) *dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.*

Dette leddet er svært viktig for velferd hos selskapsdyr og zoodyr.

Forskrift må klargjøre at med ”der det er relevant” må gjelde alle dyr som håndteres av mennesker eller har mennesker nær seg oftere enn svært sporadisk. Punktet bør også gjelde zoodyr og andre ikke- eller lite-domestiserte dyr i fangenskap, som må forholde seg tett til mennesker daglig.

Det er vanlig praksis flere steder i utlandet å benytte seg av treningsprosedyrer for å unngå å måtte bruke sedativer, fiksering eller inngripende metoder for å få utført vanlig stell på dyrene eller for å få undersøkt dem. Eksempelvis fotstell på afrikanske elefanter gjennom hull i

gjerde. Eller dyr som åpner munnen for å inispisere tenner. Presentering av kroppsdel for rutinedisinerings. Tilrettelegging for slike relativt enkle og rimelige prosedyrer vil gi mindre risiko for død ved bruk av sedativer, skade/smerte/frykt ved fiksering/håndtering og det vil gi en større sjanse for å oppdage sykdom og skade. Forøvrig vil det gi bedre dyrevelferd med at dyret selv mestrer situasjonene.

Punktet må i forskrift ses i sammenheng med § 24 om avl. Ved å avle fram økt domestiseringsgrad og redusert frykt for mennesker, vil en kunne oppnå individuell temming med mindre innsats. Slik avl bør anbefales, da dyra blir mer robuste mot svakheter i individuell temming. Spesielt gjelder dette arter som har kort domestiseringshistorie, slik som papegøyer.

§ 24. Avl og bioteknologi

I 2. ledd bør ordet *reproduksjon* erstattes med *avl*.

§ 25. Trening, framvisning, underholdning og konkurranser

NAS jobber for at faglig god og dyrevelferdsmessig forsvarlig informasjon skal komme frem til den enkelte dyreeier. I dag stilles det ingen krav til innholdet i f.eks bøker om dyr og forlagene bruker sjelden fagpersoner til å kvalitetssikre innhold. Nylig utgitte hundebøker på anerkjente forlag gir anbefalinger om å slå hunder med kjepp og å bruke strømhalsbånd til hverdagslydighet, selv om de har blitt gjort oppmerksom på dette før trykking.

Det har blitt stilt lave krav til de råd som gis eller teknikker som demonstreres av instruktører på bl.a. hest og hund. Stortingsmeldingen legger føringer for at råd skal være dyrevelferdsmessig gode og at personell skal være kompetent. Trening og konkurranser vil ha en stor innvirkning på dyrets liv og velferd. Ved uttrykkelig krav om at også denne praksisen skal foregå på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, vil man potensielt kunne fremme velferd hos en stor gruppe dyr.

NAS foreslår derfor å bruke litt av ordlyden som er brukt tidligere i lovforslaget til å innlede § 25:

”Trening, framvisning, underholdning og konkurranser skal utføres på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og ivareta dyrets funksjon og livskvalitet. Aversive metoder eller teknikker og utstyr til aversjonsdressur skal ikke brukes rutinemessig og skal ikke markedsføres.

Vi ønsker også to tilleggspunkt;

e) ”ikke trenes på en måte som kan svekke dyrevelferden og/eller skape aggresjon, frykt, angst, fobier, tvangsnevroser eller smerte.”

Både aktiviteten dyret trenes for og selve treningen kan være uheldig. Dette vil kreve at trenere kjenner til negative effekter på velferd av å bruke straffemetoder eller metoder på en for dyret uforutsigbar måte slik at f.eks. lært hjelpeløshet kan oppstå. I denne paragrafen er det tatt mest hensyn til aktiviteten som dyret trenes for og mindre for hvordan treningen i seg selv foregår. Dette bør innlemmes.

For å få med metodebruk i trening, fremvisning, underholdning og konkurranser bør det tilføyes et ledd: Dyr under trening og dyr som brukes til fremvisning, underholdning og konkurranser skal:

f) *ikke utsettes for aversiver med mindre det foreligger en forsvarlig grunn ut fra hensynet til dyrets velferd*

Sammenhengen mellom aversiver og dårligere dyrevelferd er svært godt dokumentert i etologi, atferdsanalyse (læringsteori) og psykologi. Det er også kjent kunnskap i humane fagfelt som pedagogikk og psykiatri. Generelt anbefaler fagmiljø at treningsmetoder primært er basert på ikke-aversive teknikker. Dette fordi aversive teknikker svekker velferden og det er fare for å påføre smerte eller skade, og å fremme aggresjon, frykt, angst eller fobier, samt andre mentale eller fysiske lidelser. Faggruppe for etologi og husdyrmiljø på UMB kan gi nødvendige referanser eller henvisninger.

(Kommentar: Det vil fremdeles være anledning til å påføre aversiver i forhold til nødverge. Dette reguleres av andre lover.)

I ledd c) bør det føyes til i slutten av setningen ”eller kommer i fare for dette”. Dette er i tråd med den gamle dyrevernsloven (”i fåre for å lida i utrensmål”).

§ 26. Omsetning av dyr og ervervsmessig ivaretagelse av andres dyr.

Denne paragrafen krever at selger/giver av dyr – enten dette skjer som privat salg eller via zoologiske forretninger – skal sikre seg at kjøper/overtaker har tilstrekkelig kompetanse, sett i relasjon til kompetansekravet i § 6. Bestemmelsen gjelder også omplassering av hund og katt. Dette er positivt og vil kreve informasjonsmateriell/bøker med tilstrekkelig og faglig kompetent innhold. Det kan være nødvendig å klargjøre hvordan dette skal håndteres praktisk, for eksempel i forhold til oppdrettere av hund og katt.

Forskriftene vil være svært avgjørende for utfallet av denne paragrafen. ”Nødvendig informasjon” bør defineres. For eksempel vil en brosjyre ha betraktelig mindre effekt enn et kurs.

§ 27. Jakt, fangst og fiske på dyr som holdes

I denne paragrafen er overskriften ufullstendig

§ 30 Innfangning av viltlevende dyr

I bestemmelsen om forbud mot innfangning av viltlevende landdyr og sjøpattedyr for hold i fangenskap, er det gitt unntak for midlertidig ivaretagelse av skadde viltlevende dyr når formålet er rehabilitering for tilbakeføring til viltlevende tilstand. Dette unntaket er viktig.

I Høringsnotatet står det at ”*Ivaretagelse av viltlevende dyr stiller høye krav til kompetanse hos ivaretaker eller at ivaretaker har tilgang til nødvendig fagkompetanse*” (side 99). Det er bra at det stilles krav til kvaliteten på rehabiliteringsarbeidet

Men forskrifter for håndtering og hold må ikke utformes så strengt at virksomheten bare blir mulig for offentlige institusjoner og veterinærutdannet personell, og derfor i praksis vil opphøre. Dette pga manglende gode alternativer. Det bør muligens stilles andre krav til fasiliteter o.l når arbeidet er idealistisk og målet rehabilitering av skadde ville dyr, enn ved for eksempel kenneler o.a. som drives i ervervsmessig øyemed.

§ 31. Avgift og gebyrer

3. ledd: ”Kongen kan i forskrifter pålegge .....en avgift på fôr til dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler”.

Denne avgiften kan bl.a. nyttes til å finansiere tiltak for å kontrollere bestander av villevende populasjoner av domestiserte arter, f.eks. eierløse katter i bymessige strøk. Internasjonalt er det omfattende erfaring med metoder der katter innfanges, veterinærsjekkes, vaksineres, kastreres/steriliseres og vurderes for utsetting eller omplassering til nye eiere. Alvorlige sjuke dyr blir avlivet. Kastrater som utsettes bidrar ved sin økte territorialatferd til å begrense populasjonstettheten. Det er særlig veterinærutgifter og driftsutgifter som bør kunne dekkes av denne avgiften. Italia har en egen lov som hjemler slike offentlige bevilgninger. Metoden det er snakk om kalles TTVARR (Trap, Test, Vaccinate, Alter, Rehome or Release) eller bare TNR (Trap, Neuter, Return).

Eventuelt kan denne avgiften brukes til å finansiere arbeid for eierløse dyr og omplassering.

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr

Espen Gudim (leder)

Saksbehandlere;

Emma Mary Galant (styremedlem)
Randi Helene Tillung (hovedmedlem)
Silje Kittilsen (styremedlem)